

## Núm. 5, gener-març 2003



# Butlletí Informatiu d'història de l'educació



Edita: Àrea de Teoria i Història de l'Educació. Universitat de les Illes Balears  
Amb el suport del Govern de les Illes Balears



### En aquest número hi trobareu:

La memòria perduda.....	1
Libres rebuts.....	3
Informacions d'interès .....	10

### Comissió editora:

Francesca Comas, Joana Estelrich,  
Immaculada Pastor, Manel Santana,  
Bernat Sureda.  
Correcció lingüística: Rosa de Ozollo  
Maquetació: Catalina Ordinas  
Adreça electrònica: [dcebsg0@uib.es](mailto:dcebsg0@uib.es)  
DL: PM-2519-2002

## LA MEMÒRIA PERDUDA...

Tots sabem que la guerra civil espanyola (1936-1939) propicià nombrosos moviments migratoris forçats per la situació política. Es calcula que al voltant de mig milió de persones creuaren la frontera francesa tot fugint de les forces nacionals. Al país veí, lluny d'oferir-se una càlida acollida, s'habilitaren camps per instal·lar l'allau de refugiats procedents de l'estat espanyol.

Des de França, i sobretot arran de l'inici de la segona Guerra Mundial i com a conseqüència d'aquesta, aquests espanyols exiliats es dirigiren a altres estats com Anglaterra, Rússia, Mèxic, Veneçuela, Argentina, etc. Alguns, especialment els de les terres més meridionals, s'exiliaren a Alger.



L'abast d'aquest fet fou molt ampli i implicà tant els treballadors del camp i de la indústria, com els professionals liberals i també un sector ben important de la intel·lectualitat: científics, periodistes, escriptors, professionals de l'educació, etc. El desenvolupament dels esdeveniments polítics internacionals frustrà les expectatives que tenien molts d'ells de poder tornar amb el triomf de les tropes

aliades i la derrota dels règims feixista i nazi. Això els obligà a començar una nova vida a les terres que els acolliren.



En aquest èxode hi trobam alguns professionals de l'educació illencs, que, o bé s'evadiren de les illes tot fugint de la repressió, o bé es trobaven en la zona lleial a la República en produir-se l'aixecament militar.

D'alguns d'ells us volem fer cinc cèntims aquí:

**Antoni Maria Sbert**, arribà a Mèxic a finals del 1942 en l'expedició del vaixell *Nyassa* —que partí del port de Casablanca— amb la seva esposa, Josefina Callao i amb el seu fill Antoni. Des del punt de vista polític i cultural, Sbert fou un dels homes més actius. A Mèxic va continuar amb la tasca de la Fundació Ramon Llull iniciada a París, que tenia com a finalitat divulgar la història i cultura catalanes a Amèrica. També feu de professor a la Facultat de Ciències Polítiques i Socials de l'Escola d'Economia de la Universitat Autònoma de Mèxic.

**Baltasar Samper Marquès**, pianista, compositor i folklorista, el 1939 s'exilià a França i posteriorment passà a Mèxic, on fou professor del Conservatori Nacional de Música.



El menorquí **Joan Comas i Camps**, mestre, pedagog i antropòleg, que durant la guerra havia participat en càrrecs de responsabilitat en organismes educatius i

culturals del govern republicà, també s'instal·là a Mèxic.



La seva germana, **Margalida Comas** i el seu espòs, el pollencí **Guillem Bestard** s'exiliaren a Gran Bretanya. Margalida exercí de professora de Biologia a Devon en la *Dartington Hall School*.

A Veneçuela hi trobam el filòleg i pedagog binissalemer **Bartomeu Oliver Orell** que treballava en els anys trenta a la Universitat Industrial de Catalunya. Durant la guerra civil, es traslladà a Caracas on feu classes a la Universitat Central de Caracas i a la Universitat Catòlica Andrés Bello.

**Francesc de Sales Aguiló** va passar per diferents estats fins a trobar la ubicació que seria definitiva: França, República Dominicana i Colòmbia. Exercí de professor de biologia a la Facultat de Medicina de la Universitat Nacional, de professor de ciències naturals en alguns col·legis, i de professor de zoologia i entomologia a la Facultat d'Enginyeria Forestal de la Universidad Municipal Francisco José de Caldas, entre d'altres.

Caldria recuperar la memòria dels nostres professionals de l'educació exiliats, ja que en sabem poc d'aquells que deixaren les Illes fugint de la repressió feixista, d'on anaren, i de quina tasca pedagògica dugueren a terme —si ho feren— als països que foren la seva segona pàtria. Aquests són alguns exemples d'illencs que varen haver de partir cap a l'exili durant la guerra del 36, i de la tasca que realitzaren vers l'ensenyament allà on foren acollits.

### Per saber-ne més

Una primera aportació sobre els nostres exiliats en general (incloent-hi alguns professionals de l'educació) la tindrem en breu en l'obra que, amb el títol *Els exiliats. Refugiats i exiliats de les Illes Balears a causa de la Guerra Civil del 1936-1939 i del primer franquisme*, han publicat els professors de la UIB Antoni Marimón i Manel Santana, i que estarà a la venda abans d'aquest estiu.

## LLIBRES REBUTS



CASTILLA, A. *Memoria de un colegio. «Estilo», una experiencia de educación en libertad sobre la base de la comunidad*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2002. ISBN: 84-9742-011-X.

Aquesta obra repassa els antecedents, orígens, filosofia i desenvolupament del col·legi «Estilo» de Madrid, en el difícil context que l'ha acompanyat al llarg de la seva història. La seva manera d'entendre l'educació des del laïcisme, la pràctica de la coeducació, el diàleg amb els alumnes i la potenciació de la creativitat, topà de front en els seus orígens amb l'escola franquista, on imperava l'autoritarisme, la disciplina i la falta de llibertat i, més endavant, amb la nova societat que sorgí amb el progrés democràtic i les transformacions econòmiques i culturals. Es tracta d'un treball d'història oral, realitzat a través de converses amb professorat, alumnat i pares

dels infants que inauguraren el col·legi a finals dels anys 50, així com de l'anàlisi dels canvis experimentats per l'educació a Espanya al llarg del segle XX.

CEREZO MANRIQUE, M. A. *Los comienzos de la psicopedagogía en España (1882-1936)*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2001. ISBN: 84-7030-993-5.



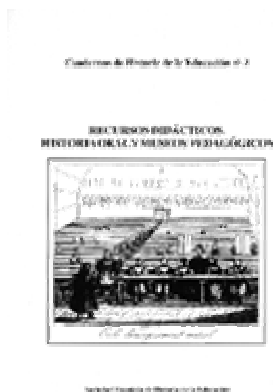
En aquesta obra es recullen des de les primeres manifestacions de la psicologia aplicada al món de l'educació a Espanya, fins a la posterior configuració d'un cos d'idees i concrecions pràctiques, admeses per tots avui dia sota la denominació de psicopedagogia. Entre aquestes manifestacions, l'orientació educativa i la intervenció psicopedagògica amb les persones diferents s'ha convertit en elements bàsics i identificadors de la qualitat dels sistemes escolars. L'estudi d'institucions i organitzacions compromeses en el camp de l'educació permetran comprendre el desenvolupament d'una ciència viva que s'ha anat configurant al compàs de les seves aplicacions i que està cobrant, en aquests moments, nous impulsos, en el seu intent de donar resposta a les necessitats que van aflorant en una societat cada vegada més complexa.



CONCIENCIA SOCIAL Nº 6. *Políticas, reformas y culturas escolares*. Sevilla: Díada Editoras S. L., 2002. ISBN 84-87118-98-4

Durant la tardor del 2002 es publicà el darrer número de *Conciencia social*, en el qual es tracten els temes de política, reformes i cultures escolars amb noves i originals aportacions. Aquest tema, que dona títol a aquesta publicació, fa referència a la ponència de José María Rozada (pàgines 15-57) presentada en el IX *Encuentro de la Federación ICARIA* (Gijón, juliol de 2002), i a l'obra d'Antonio Viñao, del qual es publica una entrevista.

Aprofitam per recomanar-vos que visiteu la pàgina de FEDICARIA (<http://www.fedicaria.org>), en què podreu trobar informació sobre la tasca de recerca que realitza aquesta federació integrada per grups de professorat d'universitat, ensenyament mitjà i ensenyament primari d'arreu de l'Estat espanyol, vers la reflexió, el debat i la investigació sobre didàctica de les ciències socials. Agraïm, alhora, la informació que sobre la tasca de recerca d'aquesta federació ens ha fet arribar el company Alberto Luís Gómez.



Cuadernos de Historia de la Educación, nº 1. *Recursos didácticos. Historia oral y museos pedagógicos*. Sevilla: Kronos, Sociedad Española de Historia de la Educación, 2002. ISBN: 84-688-0453-2002.

La SEDHE (Sociedad Española de Historia de la Educación) ha editat el primer número de *Cuadernos de Historia de la Educación*, publicació derivada de la reconversió del butlletí de la societat —ara editat en format electrònic— en una col·lecció de material didàctic per a l'ensenyament de la història de l'educació. La professora Aida Terrón de la Universitat d'Oviedo, vicepresidenta de l'esmentada Societat, presenta aquest primer número de la col·lecció i destaca el que li suggereix la lectura dels texts que s'hi s'inclouen: la condició d'investigador, docent i ciutadà del món que

té qualsevol professor. Els texts als quals fa referència, i que conformen aquest primer número de la col·lecció són: «*Propuestas metodológicas para la Historia de la Educación*», a càrrec de Miguel Beas Miranda, i «*Actividades tuteladas de iniciación a la investigación en el marco disciplinar de la Historia de la Educación: experiencias, resultados y nuevos itinerarios en el ámbito del Museísmo Pedagógico*», a càrrec de Vicente Peña Saavedra.

DOMÍNGUEZ CABREJAS, M. R. *La Escuela Normal de Maestros de Zaragoza (1844-1936)*. Zaragoza: Diputación General de Aragón, Caja de Ahorros de la Inmaculada, 2002. ISBN: 84-7753-942-1.

L'interès de la Dra. Rosa Domínguez per analitzar la història de la formació de mestres —tasca a la qual ella mateixa s'ha dedicat amb entusiasme— a Saragossa ja s'havia fet palès en altres publicacions de la mateixa autora. En aquesta ocasió, ens presenta una acurada història de la Normal masculina de Saragossa des de la seva creació l'any 1844 fins a la desfeta de la guerra del 36. Professorat, alumnat i currículum s'estudia en el context en què es desenvolupà, condicionat sempre pel marc legal que va anar imposant la política legislativa liberal vers la formació del magisteri. Cal destacar la importància que té per a un bon coneixement de la història de l'educació d'una província comptar amb treballs històrics de les seves institucions educatives.



ESCOLANO, A.; HERNÁNDEZ, J. M. (coord.). *La memoria y el deseo. Cultura de la escuela y educación deseada*. València: Tirant Lo Blanc, 2002. ISBN: 84-8442-642-4

En aquesta publicació es recullen diverses contribucions que il·lustren les relacions entre la memòria i el desig, que corresponen als texts presentats en el Col·loqui que sobre el tema organitzà el «Centro Buendía» d'Extensió Universitària de la Universitat de Valladolid, en col·laboració amb la Sociedad Española de Historia de la Educación i de la Sociedad Castellano-Leonesa de Historia de la Educación. Col·laboren en la publicació Agustín Escolano Benito, Julio Ruiz Berrio, Juan Manuel Fernández Soria, Mercedes Suárez Pazos, Antonio Viñao Frago, Antonio Molero Pintado, Rafael Valls Montés, José Hernández Díaz, Giovanni Genovesi, Mercedes Vico Monteoliva, Antoni J. Colom Cañellas, Conrad Vilanou Torrano, Consuelo Flecha García, Raimundo Cuesta Fernández, Antón Costa Rico, Miguel Beas Miranda, i Federico Gómez R. de Castro.



FERNÁNDEZ SORIA, J. M. *Estado y educación en la España contemporánea*. Madrid, Síntesis, 2002. ISBN: 84-9756-007-8

El bessó d'aquest llibre el constitueixen els arguments a favor o en contra de l'intervencionisme de l'Estat en l'educació de pedagogs, pensadors i polítics espanyols des de la Il·lustració fins als nostres dies. Tot i que el tema del llibre hagi estat analitzat en altres publicacions, s'ha fet sempre al fil d'altres temes o fent referència a èpoques o esdeveniments concrets. Així doncs, ens faltava un estudi específic sobre el paper i les relacions entre l'Estat i l'educació a l'Espanya contemporània, que abracés des de la Il·lustració fins al present. Aquest llibre, escrit per un bon coneixedor de la nostra història i política educativa, ve a cobrir l'esmentada llacuna. La lectura dels seus set capítols, cronològicament ordenats, ofereix una panoràmica històrica sobre els camins cap al centralisme educatiu, els debats sobre la llibertat de l'ensenyament, la intervenció estatal i la qüestió de «l'Estat docent», el paper modernitzador de l'Estat, «l'Estat educador» de la II República, «l'Estat totalitari» del Franquisme, «l'Estat social democràtic de dret», i «l'Estat neoliberal», d'interès no sols històric sinó també actual, plenament actual.

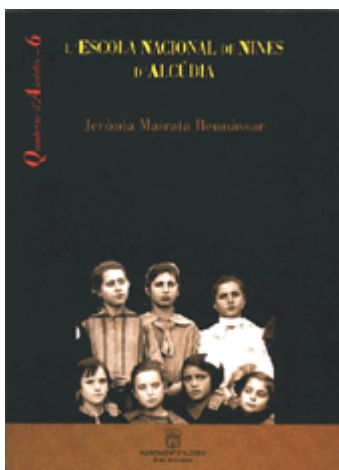
FLORENSA PARÉS, J. *L'Escola Pia de Catalunya, al servei del poble (1683-2000)*. Tarragona: Edicions El Mèdol, col·lecció Fòrum, 2002. ISBN: 84-95559-68-4.

Encapçalat per un pròleg d'Octavi Fullat, l'arxiver i historiador Joan Florensa ens presenta la història de l'Escola Pia a Catalunya, des dels seus orígens, al segle XVII, fins als nostres dies. Expressat en paraules del mateix autor, *l'Escola Pia d'avui és hereva del seu passat, està marcada per uns fets i unes persones que li donaren un caràcter i una forma*. Doncs bé, d'aquests fets i d'aquestes persones ens parla Joan Florensa, el qual il·lustra amb aquest llibre l'aportació dels escolapis a l'ensenyament català durant els darrers tres segles.



LOMAS, C. *La vida en las aulas. Memoria de la escuela en la literatura*. Barcelona - Buenos Aires - Mèxic: Editorial Paidós, 2002.

Carlos Lomas ens ofereix una àmplia tria de textos literaris que parlen de l'escola. Inclou fragments d'autors com Azorín, Rafael Alberti, Blai Bonet, Albert Camus, Miguel de Cervantes, Antonio Machado, Pablo Neruda, Francisco de Quevedo, Miguel de Unamuno, Quintiliano o Diego de Torres Villarroel, entre molts d'altres. Interessant tria que ens acostava a la literatura com a font que ens pot ajudar a entendre com es percep l'escola i el seu ambient per part d'escriptors de totes les èpoques. Textos que presenten realitats recordades o imaginades, però realitats que han influït en l'imaginari dels lectors.



MAIRATA BENNÀSSAR, J. *L'escola nacional de nines d'Alcúdia*. Col·lecció Quaderns d'Alcúdia, 6. Alcúdia, 1999. DL: PM 17777-1999.

L'Ajuntament d'Alcúdia ens ha fet arribar algunes de les seves publicacions més recents, entre les quals volem destacar les que fan alguna referència al tema de la història de l'educació i que estan incloses dins la col·lecció *Quaderns d'Alcúdia*. Aquestes són «L'Escola del Pòsit de pescadors d'Alcúdia» de Bàrbara Gallardo Ferrer, *Quaderns d'Alcúdia*, 1, 1997; «L'educació en el segle XIX a Alcúdia» de M. Immaculada Nicolau Colom, *Quaderns d'Alcúdia*, 3, 1998; «L'Escola Nacional de Nines d'Alcúdia» de Jerònia Mairata Bennassar, *Quadern d'Alcúdia*, 6, 1999. També ens ha fet arribar les *actes de les II Jornades d'Estudis Locals*, que recullen els treballs que es presentaren a

aquestes jornades. En total 14 aportacions sobre temes diversos que van des dels històrics, als artístics, demogràfics, geogràfics, etc.

MARÍN ECED, T.; POZO ANDRÉS, M. M. (edit.). *Las mujeres en la construcción del mundo contemporáneo*. Cuenca: Publicaciones de la Diputación Provincial de Cuenca, 2002.

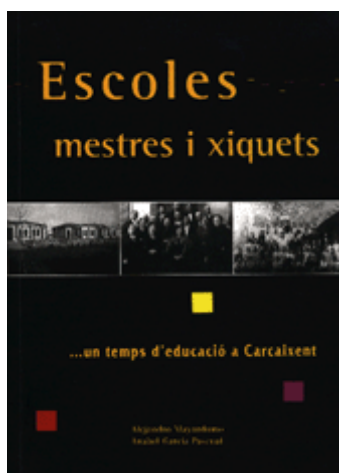
El fil conductor d'aquest llibre, caracteritzat per la pluralitat i multiplicitat d'enfocaments, ens permet realitzar una reflexió del que el segle XX ha reportat a les dones en diferents àmbits i sobre els reptes pendents per al segle XXI. Alguns capítols tenen un rerafons històric, mentre que d'altres obrin interrogants i qüestions que inciten al debat permanent sobre el present i el futur. El llibre és dividit en cinc parts: *dona i poder*, *dona i treball*, *dones en minoria*, *dona i educació*, i *dones en espais oblidats* (el cas concret de Castella - La Manxa). L'apartat dedicat a *dona i educació* inclou els articles de Consuelo Flecha, «Las mujeres en el sistema educativo español»; de Mercedes Vico, «Mujer y educación no formal»; i el de M. del Mar del Pozo Andrés «La imagen de la mujer en la educación contemporánea».



MARTÍ FERRÁNDIZ, J. J. *Utopías y desencuentros en las políticas educativas de la II República. La inspección del sistema escolar*. València: Tirant Lo Blanc, 2003. ISBN: 84-8442-710-2



En qualsevol moment, com el present, quan surt el debat de les reformes educatives, pot resultar clarificadora una atenta mirada a la història que aquesta obra ofereix per recuperar alguna de les utopies i desencuentres en les polítiques educatives de la II República espanyola. Aquí el lector podrà trobar claus i objectius de gran valor i actualitat que, recuperats encara que només sigui parcialment, poden servir, sense dubte, d'ajut i orientació que ens obrin un camí idoni cap a la desitjada qualitat. El seu autor, José I. Martí Ferrándiz, és professor associat de la Universitat de València, adscrit al departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació.



MAYORDOMO, A.; GARCÍA, A. *Escoles, mestres i xiquets ...un temps d'educació a Carcaixent*. País Valencià: Ajuntament de Carcaixent, 2002. ISBN: 84-931517-2-6.

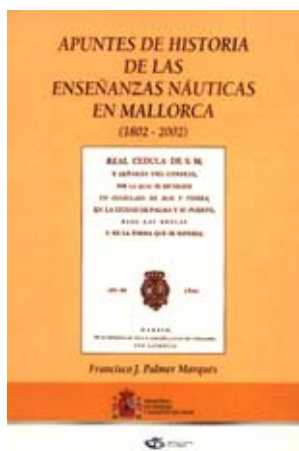
Aquest llibre ens ofereix una revisió d'alguns fets de la història de l'educació durant la primera meitat del segle XX —concretament entre 1914 i 1939— a través del marc contextual d'una ciutat concreta com és Carcaixent. Més enllà de la seva aportació a la història local —no debades, com diuen els autors a la presentació, el llibre s'escriu per als veïns de Carcaixent— l'obra permet a un lector especialitzat trobar-hi dades per reconstruir alguns mecanismes històrics, així com vivències i experiències reals i concretes de fets, idees i mentalitats. El llibre inclou la reproducció facsímil de la revista *Laborando*, així com un recull o àlbum fotogràfic, amb la qual cosa l'obra esdevé material de consulta no sols com a font secundària, sinó també com a fons

primària per a properes investigacions.

MAYORDOMO PÉREZ, A.; AGULLÓ DÍAZ, M. C. (eds.). *La construcció social del sistema educatiu valencià. I Jornades d'Història de l'Educació Valenciana*. Gandia: CEIC Alfons el Vell, Universitat de València, 2002.

Aquest llibre ofereix un panorama bastant complet de la història de l'educació al País Valencià en els darrers segles, a més de suggerir múltiples investigacions i suscitar idees i reflexions sobre la funció i els avatars de l'escola en el passat, que confereixen una perspectiva històrica il·luminadora per confrontar-los amb les tensions i els problemes actuals.

La primera part del llibre inclou les cinc ponències marc de les I Jornades d'Història de l'Educació Valenciana, a càrrec de Ramón López, Alejandro Mayordomo, M. Carmen Agulló, Cándido Ruiz, i Miguel Lázaro, que sistematitzen la bibliografia anterior i obrin nous camins per a la recerca. La segona part del llibre recull les nombroses comunicacions que es presentaren i que responen a l'ampli ventall temàtic proposat per l'organització.



PALMER MARQUÉS, F. J. *Apuntes de historia de las enseñanzas náuticas en Mallorca (1802-2002)*. Palma: Imprenta Politécnica (amb el suport del Ministeri de Treball i Assumptes Socials i de l'Institut Social de la Marina), 2002. NIPO 205-02-021-5.

Aprofitant el bicentenari de la instauració dels ensenyaments nàutics a Mallorca —l'Escola de Nàutica de Mallorca es creà l'any 1802, gràcies a la *Sociedad Económica Mallorquina de Amigos del País*— Francisco J. Palmer, director i professor de l'Escola de Formació professional nauticopesquera de Palma, ens presenta una anàlisi històrica d'aquest tipus d'ensenyament a Mallorca. Sota la protecció de la SEMAP o de la Junta de Comerç, incorporades a l'Institut Balear, sufragats particularment, patrocinats per la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació o per l'Institut Social de la Marina, els ensenyaments nàutics han evolucionat al llarg d'aquests darrers

dos-cents anys com un ensenyament professional molt lligat a la nostra terra mediterrània.



RUIZ BERRIO, J. (dir.); MARTÍNEZ NAVARRO, A.; COLMENAR, C.; CARREÑO, M. *La editorial Calleja, un agente de modernización educativa en la Restauración*. Madrid: UNED, 2002.

Estudi sobre la producció de llibres de text i de lectura infantil i juvenil d'una de les editorials més importants en aquest camp del període de la Restauració. Resultat d'una àmplia i rigorosa investigació, l'obra contribueix a entendre com han reflectit els llibres de text i de lectura l'evolució de les idees pedagògiques i la incidència que aquestes obres han tingut a la construcció de la cultura escolar. L'estudi demostra com l'editorial Calleja va saber construir un projecte empresarial rendible sense perdre de vista l'objectiu d'influir en la modernització cultural del país i en la racionalització i eficàcia de l'ensenyament en el marc de les idees

regeneracionistes d'aquella època.

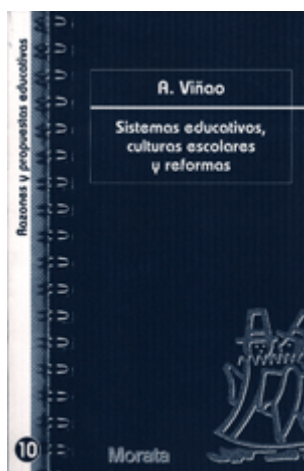
SARMIENTO, F. M. *La Educación de la niñez y de la juventud*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2002. Edició a càrrec d'Antón Costa Rico i María Álvarez Lires.



Fra Martín Sarmiento (Villafranca del Bierzo, 1695 - Madrid, 1772, monjo benedictí, és una de les figures més notables de la cultura il·lustrada del segle XVIII espanyol, un dels primers estudiosos de la cultura gallega, i qui inaugura l'any 1752, en les lletres hispanes, la visió de l'infant com una realitat amb interès en si mateixa.

Sarmiento, erudit de gran talla i escriptor «torrencial», mostrà la seva preocupació per temes variats, entre aquests la qüestió educativa, a la qual dedicà un lloc especial en els seus escrits.

El seu pensament s'expressa en una doble direcció: de denúncia dels mals de l'ensenyament espanyol, i de proposició de reformes, sobretot, en el pla de la metodologia didàctica, prenent com a fonaments una teoria empírica i sensible del coneixement, un procediment racional, metòdic i crític, la defensa del naturalisme educatiu i la seva adscripció a l'optimisme pedagògic. Sarmiento planteja la necessitat de coneixements realistes i científicomatemàtics, i reivindica, per altra banda, el necessari ús de les llengües vulgars, com el galleg, en l'ensenyament.

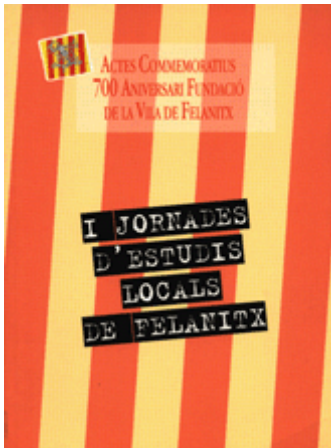


VIÑAO, A. *Sistemas educativos, culturas escolares y reformas. Continuidades y cambios*. Madrid: Ediciones Morata S. L., 2002.

Habituats al fet que l'escolarització universal i perllongada sigui una experiència natural per a nosaltres, és fàcil perdre de vista que això passa de manera artificial dins un sistema educatiu que té el poder de regular qui hi entra, com ho fa, quins canvis es preveuen per a diferents tipus d'alumnat, què se n'espera o com treballarà el professorat. Haver viscut aquesta experiència no és suficient per entendre-la com una recreació sociohistòrica singular que s'ha estès —amb algunes peculiaritats— arreu del món, traspasant fronteres i cultures. Presumir que la seva estructura i peculiar funcionament és la resposta coherent a unes necessitats socials ben definides suposaria desconèixer que és el resultat històric de forces que se sumen i es contradiuen; de projectes, conflictes i resistències que han desembocat en una realitat cultural que podria haver estat

d'altra manera.





*I Jornades d'Estudis Locals de Felanitx*. Felanitx, 2002. 363 pàgines. D. L. PM 2.431-2001.

La publicació recull diversos treballs d'investigació fets sobre el poble de Felanitx en el marc de les seves primeres jornades d'estudis locals. Els temes són diversos i van des dels històrics, geogràfics, artístics, arqueològics, socials, etc. Des de l'àmbit de la història de l'educació hem de fer referència al treball titulat *Siluetes humanistes a Felanitx* de les autores M. José Bordoy i Esther Cruz, sobre els humanistes locals Bartomeu i Guillem Caldentey. Les autores relacionen la formació humanística d'ambdós i la seva labor pedagògica amb la creació d'escoles lul·lístiques cap a finals del segle XV el primer, i la relació amb la fundació de La Criñana, institució educativa femenina del segle XVI, del segon.

## INFORMACIÓ D'INTERÈS

**SIMPOSI INTERNACIONAL: EL LIBRO ESCOLAR Y LA CULTURA DE LA EDUCACIÓN.**  
Valladolid (data no confirmada).

Currículum editado, multimedialidad y sociedad del conocimiento.

**Coordinador:** Prof. Agustín Escolano Benito, Catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Valladolid, President de la Sociedad Castellano-Leonesa d'Història de l'Educació.

### **Objectius:**

- a) Exposició i debat en torn de les investigacions que es duen a terme en el camp de la manualística escolar i en els àmbits associats de la cultura de l'educació.
- b) Anàlisi i prospectiva de les noves orientacions d'estudi sobre el llibre escolar en el context de la construcció del currículum, la multimedialitat comunicativa i la societat del coneixement.

### **Programa acadèmic previst:**

1r dia

- 10 Sessió inaugural
- 11 «*El libro escolar y la cultura de la educación*». Prof. Agustín Escolano Benito, Universidad de Valladolid.
- 12 «*Texto y programa. El currículum editado*». Prof. Alejandro Tiana Ferrer, Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid. Director del Projecte Manes.
- 13 Debat
- 14 Recepció (Junta de Castella i Lleó).
- 17 «*Texto, imaginario y sociabilidad*». Prof. Jean Louis Guereña, Universitat de Tours (França), Centre Universitaire de Recherche pour l'Éducation dans le Monde Ibérique et Ibéro-Americain (CIREMIA).
- 18 «*Los usos del manual y la cultura de los enseñantes*». Prof. Nieves Gómez García, Universidad de Sevilla.
- 19 Taula rodona: «*La reconstrucción de la memoria escolar y la tradición manualística*». Moderador: Prof. José María Hernández Díaz, Universidad de Salamanca. President del Consejo Escolar de Castilla y León.  
Hi intervenen:

Prof. Antonio Molero Pintado, Universidad de Alcalá de Henares, Madrid.  
Prof. Vicente Peña Saavedra, Universidad de Santiago. Director del Museo Pedagógico de Galicia.  
Prof. Clara Revuelta Guerrero, Universidad de Valladolid.  
Prof Pablo Celada Perandones, Universidad de Burgos

2n dia

- 10 «*Del texto al hipertexto. Multimedialidad y lenguaje en red*». Prof. Anita Gramigna, Universitat de Ferrara (Itàlia).
- 11 «*Complejidad, narratividad y hermenéutica textual*». Prof. Joaquín Esteban Ortega, Universidad de Valladolid.
- 12 Pausa
- 12.30 Debat
- 17 «*Textos e imágenes para un modelo de país*». Prof. Héctor Rubén Cucuzza, Universidad Nacional de Luján, expresident de la Sociedad Argentina de Historia de la Educación.

- 18 Taula rodona: «*El manual escolar en un mundo plural y globalizado*».  
Moderador: Prof. Federico Gómez R. de Castro, Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid.  
Hi intervenen:  
Prof. António Nóvoa, Universidad de Lisboa, president de la International Standing Conference for the History of Education.  
Prof. Antonio Viñao Frago, Universidad de Murcia, president de la Sociedad Española de Historia de la Educación.  
Prof. Manuel de Puelles Benítez, Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid.
- 3r dia
- 9.30 Taula rodona: «*Producción, circulación y uso de los manuales escolares en la sociedad de nuestro tiempo*».  
Moderador: Prof. Javier Cabornero Domingo, Prof. d'Educación Secundaria, Valladolid.  
Hi intervenen:  
D. Mauricio Santos, president de l'Asociación Nacional de Editores de Libros y Material de Enseñanza (ANELE).  
Prof. Miguel Beas Miranda, Universidad de Granada.  
Prof. Modesto Martín Cebrián, tècnic de la Consejería de Cultura de la Junta de Castilla y León, Valladolid  
«*Base de Datos y Biblioteca Virtual Manes*». Prof. Gabriela Ossenbach Sauter i Prof. Miguel Somoza, UNED-Madrid.
- 12.30 Conferència: «*Texto y multimedialidad en la sociedad del conocimiento*». Prof. Antoni J. Colom Cañellas, Universitat de les Illes Balears.  
Clausura

#### Informació i inscripció

Centro Buendía. Vicerrectorado de Extensión Universitaria  
Juan Mambrilla, 14  
47003 Valladolid  
Tel: 983.187805  
Fax: 983.187801  
[buendia@uva.es](mailto:buendia@uva.es)  
Import de la matrícula: 10 euros  
Acreditació acadèmica: 30 hores lectives

*I JORNADA D'ESTUDIS LOCALS*. Calvià, dissabte 5 d'abril de 2003

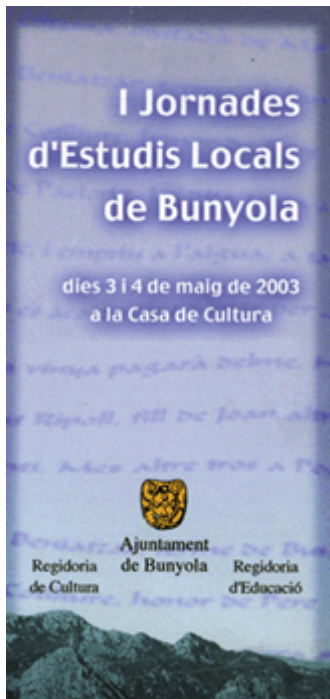
La Societat Cultural Calvianera, després de més d'un any de promoure diversos actes culturals (conferències, exposicions, presentacions de llibres, etc.) i demostrar la seva independència respecte dels poders institucionals, ha decidit organitzar la I Jornada d'Estudis Locals, que vol ser un encontre de totes aquelles persones interessades en la investigació de qualsevol temàtica relacionada amb el municipi de Calvià.

Quant a les bases de la convocatòria cal dir que:

- Les comunicacions hauran de ser inèdites, originals i redactades en llengua catalana.
- Hauran de tractar sobre qualsevol temàtica humanística i científica relacionada amb el municipi de Calvià.
- L'extensió de les comunicacions no sobrepassarà els 25 folis DIN A a doble espai, amb lletra Times New Roman 12.
- Les comunicacions seran avaluades per una comissió científica, que en decidirà l'acceptació. L'exposició serà de 20 minuts.
- La data límit d'inscripció de les comunicacions serà el 20 de març, de la presentació dels resums (màxim un foli) el 31 de març, i d'inscripció dels participants el 5 d'abril.
- L'assistència serà gratuïta i oberta a tothom. Els assistents que vulguin la documentació hauran de satisfer una quota de 6 euros (en cas de ser socis de la Societat Cultural Calvianera, o de presentar comunicació) i de 12 euros en la resta de casos. Aquesta quota s'ingressarà al compte corrent de Sa Nostra 2051 0025 92 0470571207.

**Per a més informació**

Adreçau-vos a: Societat Cultural Calvianera (llista de correus de la vila de Calvià, CP: 07184) [sasocietat@hotmail.com](mailto:sasocietat@hotmail.com)

*I JORNADES D'ESTUDIS LOCALS DE BUNYOLA. 3 i 4 de maig de 2003*

L'Ajuntament de Bunyola convoca les seves primeres jornades d'estudis locals amb l'objectiu que totes les persones interessades en el coneixement i l'estudi de la cultura del poble (en tots els seus aspectes: geografia, toponímia, política, història, moviments socials, costums, etc.) hi puguin participar, bé com a ponents, bé com a assistents.

El termini d'inscripció, tant per a l'assistència com per a la presentació de les comunicacions, serà el dia 24 d'abril de 2003. Dins aquest termini d'inscripció s'ha de presentar un resum de la comunicació amb un màxim de 2 folis, en què, a més del títol, hi consti el nom de l'autor.

La normativa per a la presentació i edició de les comunicacions és la següent:

- Les comunicacions es faran en llengua catalana.
- Els originals, redactats preferentment en 3a persona, hauran de presentar-se correctament mecanografiats, per una sola cara, i a doble espai, en fulls DIN A4, de 30 línies de 70 espais. Si és possible, se'n presentarà una còpia en disquet de PC compatible o de Macintosh. Si es presenta un disquet, s'ha d'acompanyar d'una còpia en paper.
- En el primer full de cada treball, i per aquest ordre, hi haurà el títol, que serà breu i concret, el nom de l'autor o autors, l'adreça particular i, en el seu cas, el correu electrònic.
- Els autors podran aportar les taules, els gràfics i les il·lustracions que creguin necessaris i imprescindibles. Cada un anirà en un full DIN A4, independent. Si la comunicació es presenta en disquet, també s'hi inclourà. L'encapçalament o els peus de les il·lustracions seran prou explícits per entendre'ls sense necessitat de recórrer al text.
- Les notes a peu de pàgina es limitaran al límit imprescindible. No han de ser bibliogràfiques, sinó explicatives.
- El text complet del treball es podrà presentar fins al 30 d'agost a les oficines de l'Ajuntament.

**Per a més informació**

Adreçau-vos a l'Ajuntament de Bunyola, Sa Plaça, núm. 4 (07110 Bunyola), Tel. 971 61 30 07  
Fax 971 61 52 27. [ajuntament@ajbunyola.net](mailto:ajuntament@ajbunyola.net)

*II JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ VALENCIANA*. Gandia (La Safor), 30 i 31 de maig de 2003

El Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació de la Universitat de València i el Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals «Alfons el Vell» de Gandia convoquen les II Jornades d'Història de l'Educació Valenciana.

El tema de treball proposat és *Les altres escoles. L'educació fora del l'escola* destinat a l'estudi de les manifestacions plurals de l'educació popular. També s'integraran estudis i comunicacions sobre els temes següents:

- L'acció assistencial educativa i la protecció de menors
- Moviment obrer i educació; Associacionisme i sociabilitat, moviments juvenils, entitats culturals, associacions religioses, casinos i ateneus
- El paper educatiu de la premsa i de les biblioteques. Revistes i literatura
- Recursos culturals: cinema, teatre, música, folklore...

Les jornades s'estructuren al voltant de tres ponències o conferències:

1. Regeneracionisme social i extensió educativa en el liberalisme institucionista valencià
2. Acció formativa en les pràctiques de les polítiques d'assistència i protecció social
3. Socialització política i educació en els moviments socials i polítics

Tres sessions científiques de presentació i debat de comunicacions i dues taules rodones sobre accions culturals i educatives per a les classes populars en els moviments socials valencians i educació no formal i educació social.

La comunicació ha d'anar acompanyada d'un resum. L'extensió màxima no excedirà d'una pàgina per als resums i 10 - 12 pàgines, a doble espai i en DinA4 per a les comunicacions, incloses les referències bibliogràfiques. S'ha d'indicar el títol, el nom i cognoms dels autors i la universitat o organisme al qual pertanyen. Els treballs s'han de presentar en suport informàtic (disquet 3'5) en format WORD per a WINDOWS 6.0 i amb còpia impresa, amb el següent format: DINA4, Font: Times New Roman, 12; Interlineat: doble espai, tot seguint les normes de cites de la revista *Historia de la Educación*.

La data límit per la recepció del treballs és el 10 de maig de 2003 a l'adreça següent:

Secretaria de les II Jornades d'Història de l'Educació Valenciana  
Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació  
Av. De Blasco Ibáñez, 30  
46010-VALÈNCIA

#### **Informació i inscripció**

El termini d'inscripció és el 14 d'abril de 2003. Per a més informació podeu adreçar-vos a:

CEIC «Alfons el Vell», Plaça Rei en Jaume s/n, 46700 – Gandia. Tel. 96-295 95 64 Fax 96-287 52 86; [ceicalfonsevell@gandia.infoville.net](mailto:ceicalfonsevell@gandia.infoville.net).

Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació; Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació. Universitat de València. Av. De Blasco Ibáñez, 30; 46010 - València. Tel: 96-386 44 28 Fax 96-398 30 19; [alejandro.mayordomo@uv.es](mailto:alejandro.mayordomo@uv.es).

*XII COLOQUIO DE HISTORIA DE LA EDUCACIÓN*. Burgos 18-21 de juny de 2003

Com ja anunciàvem al darrer número del nostre butlletí, durant els dies 18, 19 20 i 21 de juny tindrà lloc el *XII Coloquio* d'història de l'educació. Els companys de la Universitat de Burgos —seu del col·loqui— ens han fet arribar la segona circular, en la qual s'inclou el programa provisional de la trobada, així com altres informacions referents a l'organització i l'allotjament. El programa és el següent:

Dimecres, 18 de juny de 2003

Matí / Horabaixa:

- Recepció i acomodació dels congressistes

*Horabaixa:*

- Acte inaugural
- Conferència d'obertura
- Recepció oficial
- Visita nocturna a la ciutat: *Ruta de la luz*

Dijous, 19 de juny de 2003

*Matí:*

- 1a sessió de treball: comunicacions
- Pausa / cafè
- 2a sessió de treball: comunicacions
- Dinar

*Horabaixa:*

- 3a sessió de treball: comunicacions
- Pausa / cafè
- 4a sessió de treball
- Teatre Principal. Estrena de l'obra *Me duele el mundo*, creada per l'Aula de Teatre de la UBU per al col·loqui.
- Recepció oficial

Divendres 20 de juny de 2003

*Matí:*

- 5a sessió de treball: comunicacions.
- Pausa / cafè
- 6a sessió de treball: comunicacions.
- Dinar

*Horabaixa:*

- Activitats socioculturals: Serra d'Atapuerca, Silos.
- Sopar

Dissabte, 21 de juny de 2003

*Matí:*

- Assemblea de la SEDHE
- Lectura de conclusions
- Pausa / cafè
- Conferència de clausura
- Acte de clausura
- Dinar i acomiadament

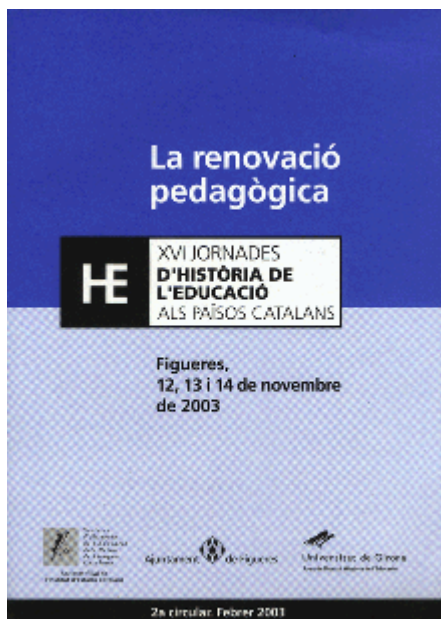
### **Informació i inscripcions**

El termini d'entrega de les comunicacions continua sent improrrogable més enllà del dia 31 de març de 2003, l'extensió màxima és de 10 folis, i les normes de presentació són les que segueix la revista interuniversitària *Historia de la Educación*.

La quota d'inscripció és de 250 euros (inclou matrícula del col·loqui, llibre d'actes, degustacions gastronòmiques, activitats i visites), i s'ingressarà en qualsevol dels comptes corrents següents: 201800006111200000718 de la Caja de Burgos, 20170091563000059078 de la Caja Duero, i 21040250329125627080 de Caja Círculo, a nom del XII Coloquio Nacional de Historia de la Educación. El resguard de l'ingrés es remetrà a l'organització abans del 31 de març.

Per a més informació, podeu anar a: <http://www.ubu.es>

XVI JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS. *La renovació pedagògica*. Figueres 12, 13 i 14 de novembre de 2003



Ens arriba la segona circular de les XVI Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans, que versaran, com ja s'havia anunciat, sobre *la renovació pedagògica*. Es mantenen els subàmbits següents:

- Experiències i mestres renovadors del segle XX: del passat al present.
- Renovació pedagògica i educació no formal.
- Experiències renovadores de l'època democràtica.

També es proposen dos temes més propers al context en el qual es faran les jornades:

- Escola i educació a Figueres i a l'Alt Empordà.
- Els infants i el joc.

### Comunicacions

S'hauran de presentar abans del 15 de juny de 2003. L'extensió màxima és de 10 pàgines impreses en un espai i mig, en format DIN-A4, s'hi ha d'incloure un resum de 25 línies en català i 10 en anglès. Caldrà enviar una comunicació per correu electrònic a: [xesca.tio@pas.udg.es](mailto:xesca.tio@pas.udg.es)

Cal incloure l'àmbit en què es presenta. L'organització no es responsabilitza de la publicació de les comunicacions presentades fora del termini fixat o que no s'ajustin a les instruccions de presentació. El comitè organitzador es reserva el dret d'admissió de les comunicacions que no siguin acceptades per un comitè científic designat per la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana.

### Programa

#### Dimecres 12

- 11 Acolliment: lliurament de la documentació i esmorzar
- 12 Presentació de les Jornades i conferència inaugural de Joan Pere Le Bihan, director de les escoles La Brassola: *El creixement de les escoles catalanes a la Catalunya Nord*
- 14 Dinar
- 16 Sessió de treball: «Experiències i mestres renovadors del segle XX. I escoles i mestres renovadors a l'Alt Empordà». Relator: Joan Domènech.
- 18 Descans
- 18.30 Visita guiada al Museu Dalí, o al Museu del Joguet.

#### Dijous 13

- 11 Sortida pedagògica a diferents escoles de l'Alt Empordà, i sessió de treball al Monestir de Vilabertran.
- 14 Dinar
- 16 Taula rodona: «Renovació pedagògica en l'àmbit no formal a la segona meitat del segle XX»  
Jaume Trilla, Universitat de Barcelona  
José M. Hernández, Universidad de Salamanca  
Enric Puig, Institut professional El Clot  
Sebas Parra, Universitat de Girona  
Pere Soler, Universitat de Girona (moderador)
- 18 Descans



- 18.30 Taula rodona: «Renovació Pedagògica a la segona meitat del segle XX a Galícia, País Basc i Castella».  
Antón Costa, Universidad de Santiago de Compostela  
Paulí Dàvila, Universidad del País Basc.  
Santiago Esteban, Universidad de Valladolid  
José Manuel Fernández Soria, Universitat de València (moderador)
- 20.30 Presentació del llibre de Rosa M. Moret sobre Josep Mallart
- 21 Sopar musical

#### Divendres 14

- 11 Sessions de treball paral·leles:  
«Renovació pedagògica en l'educació no formal i el joc». Relatora: Francesca Comas  
«Experiències renovadores en l'època democràtica». Relator: Joan Soler
- 12.30 Descans
- 13 Resum de les jornades i conferència de clausura
- 14 Dinar
- 16 Assemblea de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana (per confirmar)

#### Inscripcions

Heu d'emplenar i enviar la butlleta d'inscripció per correu a la Secretaria de les Jornades (carrer Moreria, 9. Figueres 17600), amb una còpia del resguard de l'ingrés o transferència bancària de l'import de la quota corresponent. Les quotes d'inscripció són les següents:

- quota ordinària: 100 euros (abans del 15 de juny), i 125 euros (després del 15 de juny).
- Socis de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, professorat i membres d'entitats d'història local de l'Alt Empordà: 60 euros (abans del 15 de juny), i 75 euros (després del 15 de juny).
- Estudiants universitaris (caldrà acreditar-ho documentalment): 10 euros (abans del 15 de juny) i 13 euros (després del 15 de juny).

L'ingrés de la quota s'ha de fer a nom de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. XVI Jornades d'Història de l'Educació al PPCC, al compte número: 2100-0963-61-0200075365 de La Caixa.

Per a més informació, sol·liciteu el tríptic al Dr. Salomó Marquès ([salomo.marques@udg.es](mailto:salomo.marques@udg.es))

La SEDHE (*Sociedad Española de Historia de la Educación*) amplia els seus mitjans d'intercanvi i difusió.

A més de la pàgina web, la SEDHE ha creat recentment una llista de distribució adreçada a professors i investigadors en Història de l'Educació.

Els objectius d'aquesta llista són:

- Difondre informacions rellevants sobre Història de l'Educació (congressos, col·loquis, jornades, publicacions, tesis, etc.)
- Compartir informació i documentació interessant per a la investigació i la docència en Història de l'Educació.
- Debatre temàtiques d'interès relacionades amb la investigació i la docència en Història de l'Educació.

Per a més informació sobre l'accés i funcionament de la llista, podeu accedir a la web de la SEDHE (<http://www.sc.ehu.es/sfwsedhe/index.html>), on també trobareu la informació pertinent per formar part de la societat.

Des del Consell Editor del *Butlletí d'Història de l'Educació* volem felicitar la *Sociedad Española de Historia de la Educación* per aquesta iniciativa.



Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a algunes de les adreces següents: [dcebsg0@uib.es](mailto:dcebsg0@uib.es) o [dcefcr4@uib.es](mailto:dcefcr4@uib.es), abans de dia 31 de maig.